

PREGÓN 2011

Fina Casalderrey

Autoridades, veciños e veciñas, visitantes, amigos e amigas..., benvidos todos ao encontro degustación desta excelencia gastronómica que é o Millo Corvo de Meiro.

Hoxe é un día espléndido, e sería igual aínda que o sol agochase o seu rostro baixo unha boina gris, porque Meiro celebra xa a XIII edición do evento gastronómico máis importante da comarca. O Encontro Degustación do Millo Corvo consolídase grazas a todos vostedes —que enchen de vida este espazo— mais tamén por mor do esforzo das xentes da Asociación Cultural de Meiro que, dende os seus inicios no 1997, veñen facendo maxia de maneira ininterrompida ao coseren a tradición dos labores agrícolas coa modernidade que dinamiza a comarca, recuperando un valioso tesouro autóctono: o Millo Corvo. Antes de nada quero mostrar publicamente o meu recoñecemento a toda esta xente boenense e boa por dar a coñecer a dignidade dunha terra e dun produto cargados de historia, por reivindicaren que as infravaloradas tarefas agrícolas tamén forman parte do noso legado cultural.

Meiro amenceu hoxe convertido nun planeta diferente, con esa voz e esa memoria colectiva de colaboración que son a sabía dun pobo. Exercer de pregoeira é, pois, unha honra. Que os poetas me asistan!

Nas invisibles ás da memoria viaxei ata a miña propia infancia, ao lugar do Castelo, en Lérez; meu avó acababa de facer o palleiro e meu tío Enrique, pouco máis vello ca min, quixo deixar perfectamente aliñadas as capas da follaxe. Argallou mistos de maneira clandestina e foille plantando lume na punta de cada folla que sobresaía demais e apagando axiña cos dedos. Tentaba igualalas todas; pero a situación fóraselle das mans. Eu, abraiada, limiteime a contemplar o espectáculo de lume, aniñada a prudencial distancia.

Lembrei, tamén, as botoeiras do xergón polo que metiamos a man para remexer e airear o follato antes de facer a cama. Acordoume a miña avoa Natalia, a quen alcumaban A Muiñeira por razóns obvias; a festa do día de cocer; a bosta de vaca coa que selaban a portela do forno; a bola quente —esa á que lle cantou Cabanillas—; que metían de última e sacaban de primeira. Enchoupar anaquiños daquel pan en viño tinto azucrado —as migas— era para min un rito cheo de poesía. Esa bola tiña, ademais, propiedades máxicas por iso se lles daba aos cativos da casa para que adiantasen na fala.

En fin, regresei a ese cofre da infancia e pedinlle ao Corvo de Meiro que me cedese hoxe a súa lingua para adaptar esta historia que nesta Morada paso a relatarlles:

Aquel mes de marzo transcorría tépedo coma unha aperta de nai. Unha mañá, antes de almorzar, abrín a ventá e axiña recoñecín un recendo diferente, un cheiro que me pracia polo que significaba. Enchín os pulmóns co olor do esterco e sorrín. Comezaban as tarefas da sementeira en Meiro e, de seguro, eses días non iría á escola. Vestinme, baixei as escaleiras de a tres e púxenme a devorar axiña a cunca de caldo que fumegaba enriba da mesa. Nin pasara media hora e xa eu andaba a botar millo ao chou, detrás do Cabano e do Gallardo que turraban do arado na leira da siña Pepa. A avoa Carme sempre lle ía axudar, despois tocaríalle á veciña botarnos unha man a nós. Días enteiros de festa rachada. Nada facía presaxiar a maldición que pouco despois nos entrou na casa.

“Podo chamar eu o gando, avoa?”, reivindicuei eufórico.

“Aínda téis que comer moitas cuncas de caldo”, respondeu por ela, siña Pepa.

Se os meus ollos levasen un aguillón, nese intre teríalle furado a cara. Logo perdoeille porque, á hora

da parva das once, a veciña sacou dun pano branco a bola corva e o queixo de teta máis ricos do mundo. Aquilo sóubome a Gloria Bendita.

E pola tardiña, outra merenda na leira! Non había festas coma aquelas! Se non viñese o que veu despois, claro.

Os días fóronse sucedendo como se suceden as estacións, sen posibilidade de paralos. Unha tarde corrín á nosa leira por ver de pillar algunha semente no momento xusto de asomar a cabeza para se converter en planta. O mestre acababa de nos falar de que ese era o maior milagre da natureza e eu nunca fóra testemuña dun prodixio semellante, mais non conseguín ver o espectáculo en directo. Logo, cando acordei volver, por ese feitizo do que falara o mestre, as leiras volvéranse xa cobertores verdes.

Chegou a calor e, xa sen escola, fíxenme dono do tempo. “Queres vir canda min, que lle imos facer a renda ao millo?” -propúxome a avoa.

E canda ela arrinquei milleiros tal e como me guiaba: “Déixaos ben dereitos e igual de separados, oíches Migueliño?” E marquei carreiros coma carrís do tren. Non lembro un estío máis enxoito ca aquel. Cada anoitecida tiñamos que ir botar a auga para que o millo non mirrase. E non mirrou. Chegou un momento no que as plantas eran máis altas ca min e mesmo daba xenio miralas. Mais... oxalá nunca pousase os meus ollos nelas!

Ese verán andei pegado á avoa coma un can. Estaba a piques de facer os sete anos e, co uso de razón de estrea e enteiro de inocencia, andaba feliz. A avoa Carme tamén semellaba agardar cen anos máis de ledicia ininterrompida.

Faltaba unha semana para o San Miguel, que cadraba xusto co meu aniversario; en canto a lúa estivese mingunte volveríamos ter outra festa rachada, a corta e o empalleirado do millo corvo. O empalleirado! Xusto o que máis me gustaba mirar facer. Ben tiña aprendida a lección: non se pode arranxar un palleiro a forza de queimar as follas que lle sobresaen, pode prender lume e provocar unha desfeita.

Iso soubémolo deseguida o Monchiño e máis eu cando, un ano antes, provocamos o incendio máis grande do mundo na eira.

Bordeamos o milleiral e foi daquela que crebou a miña alegría. Quixen que a miña voz subise ao firmamento do solpor, pero un fondísimo pánico estraloume nas tempas. Perdín a fala. “Anda, Migueliño, non mires e tira para diante, filliño. Prométeme que non has dicir nada”. Pero... Como era posible obviar semellante monstruosidade entre o millo? Se calaba, pecaría por omisión. E se o contaba, faltaría á promesa que lle fixera á avoa de esquecelo. Un drama!

As festas que seguiron fixéronse sen min, eu non podía afastar da cabeza aquela imaxe que tanto me perturbaba. Todos na casa me notaban raro, pero só a avoa sabía a verdadeira razón do meu desacougo. Mentres debullaba no millo negro botábame miradas cómplices que me pedían silencio. Accedín a acompañala ao muíño da Presa do Canudo mentres mamá e siña Pepa arroxaban o forno.

Asemade que a moa xiraba, a avoa quería aprender cantares:

Eu non quero ser muiñeira / nin varrer o tremiñado / que despois no outro mundo / piden contas do roubado.

Tamén me falou do xabaryl que comera o millo nas leiras do Casal Gordo e Agrosouto por non lle poñeren os espantallos con roupa suada nin as candeas prendidas, como fixeramos nós, pero eu non facía caso.

De volta, regresamos por onda as leiras do millo, agora espidas, onde vira o que vira e volvéuseme incendiar a memoria. Oxalá fose só iso: o xabaryl a papar no millo corvo. Pero non, a cousa fora terrible. A avoa Carme é medio bruxa para esas andrómenas do pensamento e porfiaba en mo apartar da cabeza: “Ala, que imos facer unha empanada de millo e unha bola corva, que has chuchar os dedos!”

Chegamos. Entrei na cociña coa alma encoirada e a avoa, cun falar morno, díxome: “Veña, Migueliño, vai escunchando os croques”. Obedecín. A leña estralaba no forno, pero non había ninguén.

Na pota danzaba o testo. Na artesa, a avoa peneirou a fariña e, deseguido, apagoulle o lume á pota e botoulle un gurrucho de auga fría. “Hai que a asustar, ves?” Unha agonía absoluta seguía a selar a miña boca. A avoa foi baleirando a auga sobre a fariña e remexendo cunha pa de pau. “Sabes como lle chaman a isto, Migueliño?, empillar. Agora dámoslle unhas voltas para que enchoupe ben. Aínda quere máis auga a condenada! A fariña milla éche medio vampiro”.

Vampiro! A avoa nomeara, sen reparo, a palabra maldita e iso que apenas dúas semanas antes presenciáramos a escena máis macabra que eu nunca puidera imaxinar: miña irmá Rosa, atacada por un vampiro! Ben vin como lle trababa no pescozo mentres ela ría acurrallada entre o millo, hipnotizada xa, coa camisa desabotoada. “Ti coma unha tumba, eh! Ti escuncha, meu rei”.

A avoa picou cebolas e xa non soubo disimular: sorbeu os mocos e limpou os ollos contra o mandil, mentres agardaba que arrefriase a fariña. A ver, ho, dálle con xenio ou non rematamos hoxe. Non ves que esta noite hai festa?” Festa? Aínda podo percibir o cheiro acedo daquel pánico. Eu tamén quería chorar, proíanme os ollos, mais continuaba coa miña tarefa interminable: xa xuntara unha morea de cunchas e os croques apenas cubrían o cu daquela prata do pano branco.

“Mira, Migueliño, bótolle esta cunca de fermento que che me gusta máis ca o lévedo ese que lle pon a túa nai. Veña, baléirame aquí ese pratiño coa fariña centea.” As mans da avoa eran aspás poderosas que o mesturaban todo. Logo xuntou a masa, esparexeulle fariña por riba, fíxolle unha cruz, cubriuna coma quen arroupa un bebé e baixoulle a tapa á artesa: “Deus te aumente e o demo que rebente”. Aquela pregaria aínda me secou máis a gorxa: eu era xa un peixe vivo no deserto.

A avoa saíu a fume de carozo, pensei que para rescatar a miña irmá, pero axiña volveu cunha lata grande que untou con aceite do rustrido.

Eu seguía escunchando... E se non volvía ver a Rosa? E se regresaba convertida en vampiro? Levaba un tempo rara. Viña pouco pola casa e, cando viña, bicábame deseguido e mesmo dera en facer testamento: “Déixoches os contos do Capitán Trueno...” Iría dereitiño ao inferno se non argallaba algo; o medo volveuse desexo de vinganza e maquinei en imitar ao intrépido Capitán de Víctor Mora.

Rematei cos croques, levanteille a tapa á artesa e retireille o pano á masa: medrara abondo. Deus fíxeralle caso á avoa! Daquela eu tamén recei: “Deus te traia á casa e o vampiro que se volva masa”. Prometinme non probar a empanada.

Nos ollos líquidos da avoa percibía a súa aflición. “Deixan a unha soa e, ala! Pensan que podo lidar con todo. Que, non dis nada?” Que ía dicir eu, se estaba entregado á desolación?

“Unha empanada de millo non pode ir chorada de aceite” A avoa falaba mentres ía poñendo os berberechos coma quen planta flores. “Migueliño, non andarás a pensar no que non debes? Veña, ímoslle poñer a tapa”. Pero eu non quixen tocar aquela masa esconxurada coa que a avoa ía compoñendo remendos coma quen pon un tellado de lousas. A masa sobrante botouna nunha cunca: “Xa temos fermento para a próxima cocedura”.

Nesas andaba cando miña irmá entrou pola porta. Mireina con infinito amor e con inmenso medo:

no pescozo, unhas marcas sospeitosas... “Empanada de millo corvo, hum!” E aínda colleu un coitelo: “Déixame facerlle uns cortes separando as racións antes de a meter no forno, avoa, así non se esmigalla ao facer os cachos”. E volveuse cara a min: “Non fuxas, irmanciño, que che vou chuchar o sangue!” Botei a correr escaleiras arriba e pecheime no meu cuarto; naquel intre, a miña única arma de resistencia.

Deiteime a agardar. Coas contras abertas, a noite deume na cara. Quizais, mentres eu permanecía atrincheirado, Rosa mordese a avoa, a mamá... Aquela noite durou media vida, mais eu sería o Capitán Trueno.

Non sei o tempo que pasou.

Espertáronme os barullos que viñan do comedor. Baixei amodo, coma quen se mete nunha cripta chea de perigos. No medio da mesa, a empanada dourada xa pola cocedura. “A ver, Migueliño, que só faltas ti!” E, naquela cega claridade da noite, alisquei unha negrura terrible: alí, sentado á mesa, estaba o vampiro que dous meses despois casaría coa miña irmá. Todos rían felices. Todos, menos eu. O meu desexo de vinganza comezou a ser promesa: cravaríalle unha estaca antes de que lle zugase todo o sangue a Rosa, antes que Rosa nos mordese a todos nós.

.....

Veciños e veciñas de Meiro, os de nacemento, os de adopción e os de devoción, visitantes, amigos e amigas, senten á mesa e degusten sen medo as deliciosas empanadas de millo corvo, que hoxe é festa grande! Do Migueliño... do Migueliño e do vampiro non se preocupen que era só un conto!

Que lles preste e teñan un feliz día!

Fina Casalderrey

